

звитку в професійній діяльності, що забезпечується взаємоузгодженістю процесів самоосвіти педагогів, рівнем розвитку освітнього простору навчального закладу та цілеспрямованістю дій післядипломної педагогічної освіти. Означений взаємозв'язок характеризується ефективністю процесу розвитку методологічної культури вчителів в усіх складових системи неперервної освіти, важливу роль в якому відіграє загальноосвітній навчальний заклад як середовище, що спонукає педагога до саморозвитку та самотворення. Зважаючи на те, що методологічна культура є основою професійної компетентності вчителя, система післядипломної освіти також здійснює організаційно-управлінський супровід його самонавчання та саморозвитку, сприяючи, таким чином, професійному зростанню. Перспективними для розвитку вітчизняної післядипломної педагогічної освіти вітчизняні науковці вважають підходи розвинених європейських країн, зокрема технологічні, рефлексивні та проектні концептуально-організаційні моделі навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бех І. Д. Компетентнісний підхід у сучасній освіті [Електронний ресурс] / І. Д. Бех. – Режим доступу : <http://www.ipv.org.ua/component/article/8-beh/56-2012-09-04-22-32-01.html>. – Назва з екрана.
2. Дубасенюк О. А. Формування методологічної культури молодого дослідника у процесі його наукового становлення у сфері педагогіки / О. А. Дубасенюк // Професійна освіта: педагогіка і психологія / [за ред. Т. Левовицького, І. Вільш, І. Зязюна, Н. Ничкало]. – Київ, 2009. – Вип. 11. – С. 67–74.
3. Кабанов П. Г. Вопросы совершенствования методологической культуры педагога / П. Г. Каба-

нов – Режим доступа : <http://www.asf.ru/Publ/monogr/soderz.html>. – Заглавие с экрана.

4. Клокар Н. І. Підвищення кваліфікації педагогічних працівників в умовах післядипломної освіти регіону на засадах диференційованого підходу : монографія / Н. І. Клокар. – Київ, 2010. – 528 с.
5. Олійник В. В. Проблеми та шляхи розвитку системи післядипломної педагогічної освіти України в сучасному полікультурному суспільстві / В. В. Олійник // Вища освіта України. – 2009. – №4. – С. 24–34.
6. Післядипломна освіта в умовах євроінтеграції: сутність, зміст, технології, готовність до змін : навчально-методичний посібник / Л. П. Пуховська, М. В. Артюшина, В. Г. Базелюк та ін.; за наук. ред. Л. П. Пуховської. – К. : Педагогічна думка, 2012. – 122 с.
7. Пометун О. Теорія та практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн / О. Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. – К. : К.І.С., 2004. – 112 с. – (Серія «Бібліотека з освітньої політики»).
8. Фурман А. В. Методолог – професія майбутнього / А. В. Фурман // Психологія і суспільство. – 2016. – № 1. – С. 16–40.
9. Якухно І. І. Наукові основи інноваційного розвитку післядипломної педагогічної освіти : монографія / І. І. Якухно. – Житомир : Полісся, 2010. – 524 с.
10. Stoof A. The boundary approach of competence: a constructivist aid for understanding and using the concept of competence / A. Stoof, R. Martens, J. Merriënboer, T. Bastiaens // Human Resource Development Review. – 2002. – № 1. – P. 345–365.

Дата надходження до редакції: 21.02.2017 р.

УДК 340.117:378.14/330(438+477)

Алла ЗАГОРОДНЯ,
кандидат педагогічних наук,
професор кафедри професійної освіти
та управління навчальним закладом
Міжрегіональної академії управління персоналом,
м. Київ

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВИЩИХ ЕКОНОМІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ

У статті розкрито значення понять «економічне навчання», «економічна освіта». Визначено основні завдання вищих навчальних закладів економічного спрямування. Охарактеризовано особливості нормативно-правового регулювання організації освітнього процесу у вищих економічних навчальних закладах України та Республіки Польщі. Представлено основні положення Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.) і Законів Республіки Польщі «Про вищу осві-

ту» (2005 р.) та «Про систему освіти» (2005 р.). Наведено переваги введення автономії у діяльність вищих навчальних закладів України. Виявлено спільні та відмінні ознаки фінансування вищих економічних навчальних закладів України та Польщі.

Ключові слова: вищий економічний навчальний заклад, економічна освіта, закон, Республіка Польща, Україна.

В статье раскрыто значение понятий «экономическое обучение», «экономическое образование». Определены основные задачи высших учебных заведений экономического направления. Дана характеристика особенностям нормативно-правового регулирования организации образовательного процесса в высших экономических учебных заведениях Украины и Республики Польша. Представлены основные положения Закона Украины «О высшем образовании» (2014 г.) и Законов Республики Польша «О высшем образовании» (2005 г.) и «О системе образования» (2005 г.). Приведены преимущества введения автономии в деятельность высших учебных заведений Украины. Выявлены общие и отличительные признаки финансирования высших экономических учебных заведений Украины и Польша.

Ключевые слова: *высшее экономическое учебное заведение, закон, Республика Польша, Украина, экономическое образование.*

The study reveals the concept of «economic study», «economic education». The main tasks of higher education institutions of economic direction defined. Peculiarities of normative and legal regulation organization of educational process in higher economic educational institutions of Ukraine and Republic of Poland disclosed. The main provisions of the Law of Ukraine «About higher education» (2014 ye.), the Law the Republic of Poland «About higher education» (2005 ye.) and the Law «About system of education» (2005 ye.) presented. The advantages of introducing autonomy in the activities of higher educational institutions of Ukraine provides. Common and distinctive features the financing of higher economic educational institutions of Ukraine and Poland revealed.

Key words: *economic education, higher economic educational institutions, law, Republic of Poland, Ukraine.*

Свроінтеграційні процеси, що так активно відбуваються сьогодні в системі вищої освіти, зумовлені вимогами підготовки висококваліфікованих фахівців, які повинні забезпечити потреби сучасного ринку праці, а також бути готовими до навчання впродовж усього життя. Означені швидкі зміни передбачають необхідність постійного вдосконалення та оновлення професійних компетентностей, серед яких найбільш значимою є можливість здійснення швидкої адаптації до нових умов працевлаштування в різних галузях виробництва, зокрема й економіки.

Серед значної кількості виробничих галузей та наукових напрямів дослідження провідне місце займає економічна освіта, підготовка фахівців у межах якої впливає на економічну політику певної держави та розвиток її суспільно-економічних відносин у контексті міждержавної співпраці. Саме мережа вищих навчальних закладів України та Польщі, які забезпечують підготовку фахівців економічної галузі, а також особливості організації освітнього процесу в них, є предметом ґрунтовних наукових теоретико-практичних досліджень сучасних науковців (С. Врони, В. Гур'янової, М. Дашкевич, М. Євтуха, Є. Калашникової, С. Касьянової, В. Копалінського, Н. Мачинської, Т. Поясок та ін.).

Мета статті полягає у визначенні особливостей нормативно-правового регулювання діяльності вищих економічних навчальних закладів України та Польщі.

Виклад основного матеріалу. На думку науковців, економічне навчання варто розглядати як необхідний інтелектуальний ресурс не лише для розуміння, а й подальшого розвитку економіки [6]. Разом із тим, поняття «економічна освіта» слід розуміти як передачу, засвоєння і вміння користуватися загальними економічними знаннями, необхідними для здійснення різних видів трудової діяльності.

Основними завданнями усіх вищих навчальних закладів, як зазначає М. Євтух, є: проведення на високому рівні освітньої діяльності, яка забезпечує набуття індивідом вищої освіти відповідного ступеня за обраною спеціальністю та наукової діяльності шляхом проведення наукових досліджень і забезпечення творчої діяльності учасників освітнього процесу, підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації й використання отриманих результатів в освітньому процесі; участь у забезпеченні суспільного та економічного розвитку держави завдяки накопиченню людського капіталу; формування особистості шляхом патріотичного, правового, екологічного, виховання учасників освітнього процесу; формування моральних цінностей, соціальної активності, громадянської позиції, відповідальності, а також гнучкості мислення й уміння до самоорганізації в сучасних умовах; забезпечення органічного поєднання в освітньому процесі наукової й інноваційної діяльності; створення необхідних умов для реалізації учасниками освітнього процесу їх здібностей; збереження та примноження моральних, культурних, наукових цінностей та досягнень суспільства; поширення знань серед населення, підвищення його освітнього і культурного рівня; налагодження міжнародних зв'язків та провадження міжнародної діяльності в галузі освіти [1, с. 38].

Варто зазначити, що завдання системи вищої економічної освіти на всіх її щаблях передбачає збагачення особистості знаннями, необхідними для розуміння сутності мікро- та макроекономічних процесів, а також формування навичок й умінь, які б дозволили приймати відповідальні та науково обґрунтовані рішення в процесі її життєдіяльності.

Вищі економічні навчальні заклади України та Польщі здійснюють професійну підготовку майбутніх фахівців економічної галузі на основі стандартів вищої економічної освіти як державного, так і регіонального характеру. Виходячи з цього, зауважимо, що організація освітнього процесу в усіх вищих навчальних закладах України, зокрема й економічних, регулюється основними положеннями Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.), а саме: автономія вищого навчального закладу (самостійність, незалежність і відповідальність вищого навчального закладу у прийнятті рішень стосовно розвитку академічних свобод, організації освітнього процесу, наукових досліджень, внутрішнього управління, економічної та іншої діяльності, самостійного добору і розстановки кадрів); академічна мобільність (можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому вищому навчальному закладі (науковій установі) на території України чи поза її межами); академічна свобода (самостійність та незалежність учасників освітнього процесу під час провадження педагогічної, науково-педагогічної, наукової та/або інноваційної діяльності, що здійснюється на принципах свободи

слова й творчості, поширення знань та інформації, проведення наукових досліджень і впровадження отриманих результатів з урахуванням обмежень, встановлених законом), що сприяє розширенню можливостей закладів вищої освіти щодо національної самоідентифікації [2].

Крім того, вищеозначений Закон спрямований на ствердження основних правових, організаційних, фінансових засад функціонування системи вищої освіти, умов для посилення співпраці державних органів та бізнесу з вищими навчальними закладами на принципах їх автономії, поєднання освіти з наукою та виробництвом із метою підготовки конкурентоспроможного фахівця для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреби у кваліфікованих фахівцях не тільки на державному, а й на суспільному рівнях [2].

Автономія вищих навчальних закладів в Україні, зокрема й економічних, затвердила право розробляти та реалізовувати освітні (наукові) програми в межах ліцензованої спеціальності; самостійно визначати форми навчання та організації освітнього процесу; обирати типи програм підготовки бакалаврів і магістрів, що передбачені Міжнародною стандартною класифікацією освіти; приймати на роботу педагогічних, наукових, науково-педагогічних та інших працівників; формувати та затверджувати власний штатний розпис; приймати остаточне рішення щодо визнання, у тому числі встановлення еквівалентності, здобутих в іноземних вищих навчальних закладах ступенів бакалавра, магістра, доктора філософії, доктора наук і вчених звань доцента, професора під час зарахування на навчання та/або на посаду наукового чи науково-педагогічного працівника; запроваджувати рейтингове оцінювання освітніх, науково-дослідницьких та інноваційних досягнень учасників освітнього процесу; надавати додаткові освітні та інші послуги відповідно до законодавства; самостійно розробляти та запроваджувати власні програми освітньої, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності; самостійно запроваджувати спеціалізації, визначати їх зміст і програми навчальних дисциплін; присуджувати ступені здобувачам вищої освіти, які відповідно до законодавства успішно пройшли процедуру атестації після завершення навчання на відповідному рівні; приймати остаточне рішення щодо присудження наукових ступенів акредитованими спеціалізованими вченими радами; утворювати загальноосвітні навчальні заклади за погодженням з органами місцевого самоврядування; утворювати, реорганізовувати та ліквідувати певні структурні підрозділи; впроваджувати видавничу діяльність, зокрема друкувати підручники, навчальні посібники, наукові праці, а також розвивати власну поліграфічну базу; провадити на підставі відповідних договорів спільну діяльність з навчальними закладами, науковими установами та іншими юридичними особами; розміщувати свої навчальні, науково-дослідні та навчально-науково-виробничі підрозділи на підприємствах, в установах та організаціях.

«Закон про вищу освіту» (стаття 2), прийнятий у Республіці Польщі 7 липня 2005 року, чітко регламентує особливості навчання в усіх вищих навчальних закладах країни. Основними положеннями цього Закону є автономія вищих навчальних закладів, зокрема й закладів економічного профілю, що є необхідною умовою для побудови європейського простору вищої

освіти та модернізації конкретних навчальних планів [6]. Відповідно до «Закону про вищу освіту» (2005), а також «Закону про систему освіти» (2005) змінилася роль колегіальних органів навчальних закладів, які отримали можливість мати більший вплив на процес прийняття рішень, що, у свою чергу, обмежило сферу діяльності одноосібних рішень, призвело до запобігання можливого свавілля та диктатури з боку керівників закладів освіти, кураторів та міністра освіти, а також демократизувало процес управління вищими навчальними закладами [3, с. 208].

На сьогодні Міністерство освіти Республіки Польщі координує й встановлює стандарти освіти та навчання, здійснює загальний нагляд і контроль законності дій навчальних закладів, розподіляє бюджетні кошти та стежить за їх використанням. При цьому на Міністра освіти Польщі покладено відповідальність за якість освіти в державі, популяризацію навчання, а також раціоналізацію освітніх можливостей дітей та молоді, які мають певні проблеми щодо доступу до освіти.

Одним із вагомих аспектів діяльності мережі вищих економічних навчальних закладів Республіки Польщі та України є фінансова підтримка студентів. Тому вважаємо за доцільне виявити спільні та відмінні ознаки фінансування вищих економічних навчальних закладів у контексті фінансової допомоги студентам. Фінансування підготовки фахівців у різних типах вищих навчальних закладів України, зокрема й економічних, здійснюється за рахунок: державного та місцевих бюджетів (за державним замовленням); пільгових довгострокових кредитів; коштів фізичних та юридичних осіб. Натомість для польських громадян навчання в державних вищих навчальних закладах (незалежно від профілю підготовки) є безкоштовним, тоді як для іноземних студентів – платне. Виняток складають лише учасники програм обміну або ті особи, які вступали до вишу на тих самих засадах, що і польські громадяни, які мають право на безкоштовне навчання. Однак окремі польські вищі навчальні заклади мають бюджетні місця для навчання громадян із країн, які не є членами Європейського Союзу [6]. Проте варто зауважити цікавий факт, що в польських державних і приватних вищих навчальних закладах є можливість написання заяви на ім'я ректора з проханням надання знижки або отримання звільнення від сплати за навчання.

Професійне навчання у вищій школі Республіки Польщі (приватні вищі навчальні заклади, у тому числі й заклади економічного профілю) супроводжується широкими можливостями одержання додаткових стипендій за різними державними програмами, що гарантують громадянам рівний доступ до кредитів на покриття витрат, пов'язаних із навчанням, зокрема компенсація студентам сукупних витрат на освіту здійснюється «Державним фондом освітніх кредитів». Кредит надається на 20 років і може бути частково виплачений навчальним закладом. Подібна модель інвестування в людські ресурси існує в різних європейських країнах. Механізмом її реалізації є фінансова та інституціональна автономія вищих навчальних закладів. Однак така практика фінансової допомоги з боку держави, на жаль, для студентів вищих навчальних закладів України на сьогодні недоступна.

Висновки. Отже, визначення особливостей нормативно-правового регулювання діяльності вищих економічних навчальних закладів України та Польщі дає можливість зробити висновок про необхідність постійного оновлення та розвитку професійних навичок, компетентностей, упровадження інноваційних проектів щодо покращення конкурентоспроможності майбутніх фахівців економічної галузі. Це потребує від молоді сформованості навичок та готовності до навчання впродовж життя та є на сьогодні необхідною умовою щодо змін економічного розвитку суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Євтух М. Національна самоідентифікація вищої освіти України в контексті інтеграційних змін / М. Євтух // Вища освіта України. – Київ = Кіровоград, 2014. – Т. 1. – С. 37–41. – (Тематичний випуск «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології»).

2. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/155618/print1382613528661298>.

3. Касьянова С. Система освіти Польщі в рамках реалізації Болонського процесу / С. Касьянова // Освіта і управління. – 2005. – Т. 8. – № 3–4. – С. 207–213.

4. Освіта в Польщі [Електронний ресурс] // Міжнародний освітній центр. – Режим доступу : <http://educenter.com.ua/ua/navchannya-za-kordonom/osvita-v-polshchi>.

5. Kopalinski W. Słownik Wyrazów Obcych / W.Kopalinski/[Elektroniczne źródło]. – Rezhym dostupu: <http://www.slownikonline.pl/kopalinski/FE4F700F-D882679A412565BD0035EB3D.php>.

6. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego [Elektroniczne źródło]. – Rezhym dostupu : <http://www.nauka.gov.pl/szkolnictwowyzsze/sprawymiedzynarodowe/proces-bolonski/>.

Дата надходження до редакції: 10.03.2017 р.